

UYUYAN BİR UYGARLIK

Bozulmuş dinini reddeden Batılı, devletin idaresini kiliseden kurtarmak için, adı laiklik olan yeni bir yönetim şekli oluşturdu. O zamanlar hilafet ile yönetilen büyük bir imparatorluk, özünde kiliseye karşı koyma hareketi olan bu yönetim şeklinin etkisinde, İslam uygarlığından uzaklaştı. Milleti tarihini unuttu, derin bir uyku döneminin içerisine girdi.

Neredeyse bir insan ömrü kadar önce, bu topraklar büyük bir imparatorluğun parçasıydı. 624 yıl İslam medeniyetiyle yoğrulmuş, son 400 yılında hilafet makamıyla taçlanmış bir çınar: Osmanlı İmparatorluğu. Bilim ve sanatta önder olan İslam ile yönetilen cihan imparatorluğuna ne oldu da köklerinden kopup savruldu? Dinini hayatının her anında yaşayan bir millet, nasıl oldu da tarih sahnesinden çekildi?

Eski yahut yeni İslam uygarlıklarında din, insanın bütün fitri ihtiyaçlarını karşılar. Hem ruha hitap eder hem de her zaman aklı ve bilimi ön planda tutar. İnsanı küçümsemez, ona acımasızca davranmaz, yaratılanı Yaradan'dan dolayı sever. Sevgi ve kolaylık dinidir İslam.

O dönemdeki İslam medeniyetinin aksine, eski Hristiyanlık insana vahşice yaklaşıyordu. Bir siyasi araçtı din, kilisenin emrindeydi. Papalığa karşı gelinemezdi. Kendi dininin temsilcisi olan kilise; dogmalarına karşı çıkanları asarak, yakarak ve insanoğlunun aklına gelebilecek en vahşi şekillerde ortadan kaldırılıyordu. Tutarsızdı kilise. Bilimi yasaklar, sadece çıkarları için çalışırdı.

Kendine, hakikati sorgulayarak inanacak insan istemezdi kilise. Kandırabileceği saf, cahil veya fanatikleri isterdi. Böylesine zalim bir kurumun yönetiminde olduğu bir devlette elbette ayaklanmaların olması kaçınılmazdı. Birçok kez denense de bunların hepsi, kilisenin egemenliğini elinde tutmak için yaptığı insafsızca katliamlar ile son bulmuştu.

Böylesine zalim bir yönetime karşı yavaş yavaş biriken nefret, zamanla başkaldırıya dönüşmüştü. Nihayetinde reform hareketleri adı altında kendini göstermişti. Reform hareketleri sonucunda kilise, bilim çalışmalarına izin vermek ve ağır cezalandırmalar uygulamamak durumunda kalmıştı. Batı zamanla düştüğü manevi boşluğa çözüm bulamayarak dini reddetmeye ve bu boşluğu bilim ve felsefe ile doldurmaya çalışmıştı. Bunun sonucunda din ve bilimin ayrılması ile kilise, devlet üzerindeki yetkisini kaybetmiş, Batı hızlı bir gelişme döneminin içerisine girmişti.

16. yüzyılda Batı, dini misyon adı altında onu zincire vuran kiliseden daha yeni kurtulurken Osmanlı Devleti bir dünya deviydi. Bilim ve ilim alanında Batı'ya karşı oldukça gelişmiş bir devletti; sanata ve sanatçıya, bilim ve bilim insanına büyük önem verirdi. İslam'la yönetilirdi Osmanlı, kilisenin aksine zalim dogmalara sahip değildi.

Fetihler azalmıştı ve İslam bilimcileri, bu ana kadar bilimle uğraşma özgürlüğünden mahrum bırakılmış Batılı mucitlerin ve bilim insanlarının gerisinde kalıyordu. Bu gelişme zamanla

büyük bir tehdiye dönüşmüştü ve diğer ülkelerden geri kalmaya başlamıştık. Dünyada “sözü geçen devlet”ten dördüncüye düşmüş, sonra da “hasta adam” olmuştuk.

Böyle bir zamanda elbette çözüm arayışı içerisinde olacak aydınlarımız da olacaktı ve oldu da. Yeni fikir akımları öne sürüldü. Batı bizden daha ileride olduğu için onu örnek almak gerektiğini savunan Batıcılık da bu fikir akımlarından biriydi. Batı bizden daha gelişmişti, bizden daha öndeydi fakat Batı’yı örnek almak demek laikliği de örnek almak demektir. Çünkü Batı bu şekilde yönetiliyordu. Batı’nın kurduğu bu laik düzen, özünde bir kiliseye karşı koyma hareketiydi. Bizim, Batı’nın kurduğu bu yeni düzene hiç mi hiç ihtiyacımız yoktu, bizim sadece silkelenmeye ihtiyacımız vardı.

II. Abdülhamid’in tahttan indirilmesinin ardından birçok aydın tarafından iyice benimsenmişti Batıcılık. Bazı aydınlarımız Batı’yı tamamen kopyalamamız gerektiğini savunurken bazıları da sadece bilimsel gelişmeleri alabileceğimizi ancak örflerimizi korumamız gerektiğini savunuyordu. Her ne kadar bizi ileriye taşıyacak yenilikleri almak, sindirerek kendimize entegre etmek istesek de neticede sindirilen biz olmuştuk. Batı’nın basit bir taklidine dönüşmüştük. Artık ne Doğuluyduk ne de Batılı.

Batı’nın maddeciliğinden dilimize varana kadar birçok şey aldık ancak bizi asıl derin uyku dönemine sokan laiklikti. Bizim aldığımız “laiklik” ne dini devletten tamamen ayırabilirdi ne de dini kendi alanında serbest bırakabilirdi. Ne Batı olabildik biz ne de eski Osmanlı olabildik. Bu Batıcı medeniyete karşı çıkan yeni İslamcıların aşırı tutucu, İslam’ı yanlış yorumlayan hâli de doğal olarak karşı cenah tarafından kullanıldı. Hâlbuki İslam’ın ilerlemeyi emreden tarafını kaçırmıyorlardı. Ülkemizde İslam da Osmanlı gibi duraksamıştı, uyandırılması gerekiyordu.

Batı’nın etkisinde gelişen yeni dünya koşuşturmacasında, onca beşerî unsurun arasında öyle kaybolmuşuz ki unutmamız. Unutmamız geçmişimizi hatta uyuyakaldığımız zamanı bile unutmamız. Yeniden “ne” olduğumuz bilincine kavuşabilmek için, tarih içinde “Ne idik, ne olduk?”u sorgulamadan ne uyanabiliriz ne de yeniden doğrulabiliriz. Akif İnan’ın da dediği gibi *“Yoksa gitti gider kalanlar da.”*

Zeynep ŞİMŞEK